

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Психологічні складові уявлення студентів різних
спеціальностей про якість життя

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51(з)
напряму підготовки
6.030103 «Практична психологія»
Шишоло В. Я.

Керівник Барчі Б.В.

Рецензент Іванова В.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ	
1.1. Якість життя як психологічна проблема	7
1.2. Складові якості життя.....	14
1.3. Теоретичні основи дослідження уявлення студентів про якість життя...	19
РОЗДІЛ II ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ СКЛАДОВИХ УЯВЛЕНЬ ПРО ЯКІСТЬ ЖИТТЯ	
2.1. Організація та опис методик	28
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	33
2.3. Рекомендації щодо роботи психологічної служби ЗВО з розвитку уявлень студентів про якість життя.....	41
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми. Прагнення України до зближення з Європою та входження у Європейський союз неможливе без суттєвого покращення якості життя населення. Водночас, від якості життя залежить якість трудового потенціалу, а отже, й перспективи розвитку держави. Економічний розвиток будь-якої країни світу визначається досягнутим рівнем і якістю життя населення. Але можна констатувати, що сьогодні в практиці управління соціально-економічним розвитком України рівень і якість життя населення як стратегічна мета носить більш декларативний характер.

Однією із цілей суспільства і управлінської діяльності держави є підвищення якості життя населення. Проте на сучасному етапі ще до кінця не відпрацьовані чіткі і науково обґрунтовані критерії об'єктивної оцінки показників, на основі яких можна визначити реальний якісний стан рівня життя різних соціальних верств населення і за цими ознаками здійснити їх відповідне структурне ранжирування, реалізацію ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення досягнення відповідного життєвого рівня населення.

Термін "якість життя" з'явився, коли стало очевидно, що категорія "рівень життя" не відображає всебічний добробут населення.

На початку якість життя пов'язувалося в основному з питаннями охорони навколишнього середовища, здоров'я та оновлення міст. Але незабаром ця проблема стала розглядатися під кутом зору забезпечення життєздатності суспільства і трактуватися як складова частина якогось футурологічного ідеалу, який належить людству досягти в найближчому майбутньому переходу до наступного етапу розвитку цивілізації з новими відносинами між людьми, в яких на перший план виходять не гроші, а гармонія соціальних і культурних цінностей.

Поняття "якість життя" стоїть в ряду з такими поняттями, як "рівень життя", "спосіб життя", "народний добробут", і разом з тим корінним чином

відрізняється від них. Але "якість життя населення" і "спосіб життя населення" - це взаємодоповнюючі, але не які підміняють один одного категорії.

Багато вчених згодні з тим, що цей термін істотно відрізняється від термінів "рівень життя", "спосіб життя", "народний добробут".

Правда, існуючі трактування і визначення самого поняття "якість життя" дуже неоднозначні і, незважаючи на великий інтерес до цієї проблематики у зарубіжних дослідників, залишаються дискусійними. Одні автори проводять думку про необхідність лише доповнити поняття "виробництво" і "споживання товарів" не настільки меркантильними і більше повернутими до людської особистості суспільними цілями, спрямованими в першу чергу на зниження напруженості життєвого ритму, зменшення рівня стресових ситуацій, поліпшення екологічного середовища тощо. Інші вважають, що саме поняття якості життя застосовується не до всього суспільства, а лише до незначної його частини, здатною піднятися над примітивної споживчої масою. Є автори, які пов'язують якість життя з відмовою від нинішніх потреб (і перш за все від тих з них, які стосуються споживання матеріальних благ) і з обмеженням економічного зростання, збільшувало досі валове споживання в розвинених країнах. Головне, на чому треба концентрувати увагу, і з чим, власне, і пов'язане поняття якості життя, - не тільки володіти речами, але і отримувати доступ до благ культури, розвитку людської особистості, до можливості одержання освіти, руху вгору по соціальній драбині, до участі у вирішенні соціальних питань, забезпечення в старості, задоволеності працею і т. д.

Термін «якість життя» вперше з'явився в книзі Дж. Гелбрейта «Суспільство достатку» (1958). Концепція якості життя – це сучасне продовження інтелектуальних пошуків, розпочатих Т. Шарденом та В. І. Вернадським, які увели у науковий світ поняття «ноосфера» – «сфера розумно організованої взаємодії суспільства та природи. Біосфера перетворюється у ноосферу за цілеспрямованої діяльності людства шляхом реалізації заходів з раціонального природокористування» [1, с. 17-18].

Нині не існує загальноприйнятого наукового визначення «якості життя». Вважаємо, що найбільш точно визначення досліджуваного поняття наводять А. Н. Ткачов та Е. В. Луценко, які вважають, що якість життя – це комплексне поняття, яке в порівнянній в просторі і часі формі відображає ступінь задоволення матеріальних, культурних і духовних потреб людини, що оцінюється як за рівнем задоволеності людиною своїм життям за її власною суб'єктивною самооцінкою, так і вимірюване компетентними та інформованими спеціалістами за набором об'єктивних показників [2].

У сучасному світі якість життя є головною метою соціально-економічного розвитку та найважливішим критерієм ефективності управління економічними процесами та соціальною сферою [3, с. 10].

Оцінювання якості життя необхідне, щоб мати змогу проаналізувати поточний рівень соціально-економічного розвитку країни чи окремого регіону порівняно з іншими країнами чи регіонами; визначити цілі та розробити стратегію державної та регіональної соціально-економічної політики; оцінити результативність соціально-економічних реформ та рівень підтримки їх населенням; за необхідності здійснювати коригування діяльності органів влади та управління, що пов'язана з підвищенням якості життя населення.

Оцінювання якості життя можна охарактеризувати як процедуру виявлення ступеня відповідності основних параметрів і умов життєдіяльності людини її життєвим потребам, а також особистим уявленням про гідне життя [3, с. 9].

Об'єкт дослідження – психологічні компоненти якості життя особистості.

Предмет дослідження – психологічні уявлення сучасного юнацтва про якість життя особистості.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити проблему психологічних складових уявлень студентів про якість життя.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз зазначеної проблематики.

2.Провести емпіричне дослідження психологічних складових уявлень студентів про якість життя.

3. Скласти рекомендації щодо роботи психологічної служби ЗВО з уявленнями студентів щодо складових якості життя.

Для досягнення поставленої мети та визначених завдань було використано наступні методи дослідження: теоретичний аналіз наукових та практичних результатів досліджень з даної проблеми; спостереження; анкетування; авторська анкета (Додаток А); Тест смисложиттєвих орієнтацій (СЖО) Д.Леонтєєва (Додаток Б); Опитувальник «Самота» (модифікована шкала вимірювання самоти (UCLA) (Додаток В); Методика стандартів життя і якості життя (QOLQA); методи математичної обробки результатів експериментальних досліджень.

База дослідження

Дослідження проводилося на базі психологічної служби Мукачівського державного університету.

Загальна вибірка досліджуваних становила 60 студентів двох спеціальностей – Психологія та Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література).

Практичне значення дослідження полягає в підборі системи методик з діагностування уявлень студентів щодо складових їх якості життя.

ВИСНОВКИ

Нове тисячоліття початок свій відлік з переоцінки, здавалося б, міцно затвердилися поглядів і уявлень. Намагаючись зрозуміти і визначити, якими будуть орієнтири та шляхи подальшого розвитку людства, його головні цінності, вчені та політики пропонують найрізноманітніші ідеї. І однією з найбільш популярних є твердження, що наступаюча ера буде ерою «якості».

На сьогоднішній день, проблема якості розглядається як ключова соціальна проблема, яка зачіпає всі сторони життя і набуває, дійсно, глобальний характер. Від глибини і послідовності її вирішення багато в чому залежить не тільки перспектива розвитку цивілізацій, суспільства, а й кожної людини в окремо. При цьому якість життя людей відіграє провідну роль у цьому процесі. Адже основною причиною появи і широкого поширення терміну «якість життя» у суспільствах з високим рівнем споживання була зміна механізму всього соціального розвитку. На місце суто економічних критеріїв прийшли критерії якості життя, а розвиток людського потенціалу стало метою і фактором економічного зростання.

В даній дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі щодо уявлень студентської молоді про якість життя. Результати проведеного наукового дослідження дали можливість зробити наступні висновки. Встановлено сутність дефініцій «якість життя» і «уявлення про якість життя» та обґрунтовано необхідність формування уявлень про якість життя у студентської молоді в період навчання у ЗВО. Уявлення студентів про якість життя розглядається як процес розробки оцінок, що забезпечують підвищення усвідомлення категорій даного поняття. Уявлення студентів дозволяють визначити параметри якості життя індивіда. Запропоновано рекомендації щодо роботи працівників психологічних служб ЗВО, характерними елементами яких є проведення робота з формуванням уявлень про якість життя. В результаті розгляду теми даної дипломної роботи були виконані поставлені завдання: розкрито поняття якість життя; визначено

показники якості життя і розглянуто теоретичні підходи щодо вивчення даного поняття; розглянуто поняття уявлень студентської молоді щодо розуміння якості життя у розрізі двох спеціальностей.

В ході розгляду першого завдання було з'ясовано, що існує безліч визначень якості життя (див. Додаток Г).

В ході розгляду емпіричного завдання було з'ясовано, що уявлення про якість життя має чотири основні розділи: базисні показники рівня життя з підрозділами: показники вартості життя і споживання населення, показники доходів, показники співвідношення доходів і вартості життя, диференціації доходів і рівня бідності; показники умов життя населення (показники забезпеченості населення об'єктами інфраструктури, персоналом і технічними засобами галузей соціальної сфери, характеристики стану та ефективності діяльності галузей соціальної сфери); демографічні параметри; природно-кліматичні умови.

Результати емпіричного дослідження показали, що уявлення студентів різних спеціальностей різняться у своїх даних. У студентів спеціальності «Психологія» було виявлено більш чіткі установки, рівні уявлення студентів щодо їхньої якості життя. Можна припустити, що перелік дисциплін психологічного характеру, як фахових, дає можливість підвищувати рівень уявлення студентів-психологів про якість життя, дає глибші розуміння щодо показників та чинників якості життя молоді.

В розрізі результатів спеціальності Середня освіта (англійська мова та зарубіжна література) було виявлено менш чіткі уявлення студентів про якість життя. Під час участі у дослідженні вони затrudнялись у можливості формулювання своєї точки зору, думки, показували слабкі, недосконалі уявлення про розуміння категорії якість життя.

Беручи до уваги результати теоретичного аналізу та дані проведеного емпіричного дослідження, нами було розроблені рекомендації щодо роботи працівників психологічної служби ЗВО з метою надання допомоги студентам всіх спеціальностей формування уявлень студентів про якість життя.

Якість життя - рівень матеріального благополуччя, що характеризується обсягом реальних доходів на душу населення і відповідним об'ємом споживання; ступінь задоволення фізичних, духовних і соціальних потреб людей, забезпеченість населення споживчими благами; рівень життя населення як соціально-економічна категорія являє собою рівень і ступінь задоволення потреб людей в матеріальних благах, побутових і культурних послуг.

Уявлення якості життя визначається, з одного боку, ступенем розвитку самих потреб людей, а з іншого боку, - кількістю і якістю життєвих благ і послуг, що використовуються для їх задоволення. Уявлення прямо пов'язані з відтворенням головної продуктивної сили суспільства - робочої сили працівників. Якість життя чітко відображає соціальні відмінності окремих груп населення.

При кількісному визначенні життєвого рівня зазвичай користуються сукупністю абсолютних і відносних показників, які характеризують забезпеченість населення матеріальними і духовними благами і, відповідно, ступінь задоволення потреб людей в цих благах.

Серед особистих потреб людей розрізняють матеріальні потреби (потреби в предметах харчування, одязі, житлі, в лікуванні, в транспорті і ін.), Духовні потреби (потреби, що задовольняються установами науки, культури, мистецтва, освіти, дитячого виховання), соціальні потреби (потреби в забезпеченні старості, в збільшенні вільного часу, в рівність чоловіків і жінок, у свободі і загальності праці, в єдності докорінних суспільних інтересів).

Якість життя є досить складною і багатогранною категорією. Незважаючи на те, що уявлення багатьох елементів життєвого рівня взаємопов'язані між собою, вони мають значні особливості, специфіку та для їх комплексної характеристики потрібне використання відповідної системи специфічних показників.

Через відсутність раціонального способу об'єднання різномірних показників такої системи в якийсь єдиний показник у вітчизняній та

міжнародній практиці визнано неможливість використання одного показника, всебічно що характеризує якість життя.

При систематизації уявлень про якість життя студентів психологічними службами ЗВО слід виділяти чотири основні структури: базисні уявлення якості, показники якості життя; уявлення щодо уявлення умов життя населення (показники забезпеченості населення об'єктами інфраструктури, персоналом і технічними засобами галузей соціальної сфери, характеристики стану та ефективності діяльності галузей соціальної сфери) та їх взаємозв'язок з якістю життя; демографічні параметри; природно-кліматичні умови.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>